

I když se dříve předpokládalo, že Ignác Tirsch vytvořil své dílo po paměti až po svém návratu do vlasti (tedy nejdříve po roce 1769), nyní po podrobném zkoumání zůstává oporou pro jejich přibližné datování rok 1762, neboť právě tímto datem je označen misijní kříž, vedle něhož na jedné kresbě (f. 42r) stojí provinční správce se svou ženou.

Kromě tohoto exponátu byly vystaveny také staré tisky a rukopisy tematicky související s činností

převážně českých jezuitů vyslaných do Mexika, staré mapy mexického území od významných kartografů novověku, či několik ilustrací přibližujících tehdejší Evropanům aztéckou kulturu.

V celku má Tirschův soubor kreseb značnou historickou i přírodovědnou hodnotu, ale předkládá také dobový středoevropský pohled na barokní Mexiko. Jak si této památky váží Mexičané, dokazuje faksimile vydaná v roce 2015.

Markéta Holubová (EÚ AV ČR, v. v. i., Praha)

Konference Interetnické vztahy ve střední Evropě: Soužití – konflikty – migrace

Ústav evropské etnologie FF MU v Brně uspořádal v Brně ve dnech 19.–20. října 2022 ve středoevropské spolupráci (spolupořadatelé byli Ústav etnologie a muzeologie FF Univerzity Komenského v Bratislavě a Ústav etnologie a kulturní antropologie FF Univerzity ve Vratislavi) konferenci, která se týkala vysoce aktuálních témat migrace, konfliktů či soužití ve střední, jihovýchodní a východní Evropě. Na východní Evropu, tedy do geografického prostoru současné Ukrajiny, byla pozornost zaměřena především díky polským spolupořadatelům a na základě současné geopolitické situace.

S úvodní přednáškou vystoupila *Helena Tužinská* (FF UK, Bratislava), která se ve velmi názorném referátu zamýšlela nad termíny interetnický

a interkulturní v současném veřejném diskursu. Popsala základní přístupy a teorie vytvořené etnology/antropology v rámci studia etnicity, načež navázala apelem na aplikaci těchto teorií, respektive na nutnost participace odborníků ve veřejné diskusi a spolupodílení se na kultivaci veřejného diskursu v rámci „etnických“ témat. Zamýšlela se i nad tím, proč v těchto diskusích stále dominují stereotypy, esencionalizování kultur či popisy mentalit příslušníků určité kultury místo zdůrazňování témat jako vnitřní diverzita, historická změna či institucionální praktiky.

Konference byla rozčleněna do tří tematických bloků, které byly vymezeny geograficky. První blok s názvem Střední Evropa, Balkán a Slovensko zahájil svým referátem

historik *Ladislav Hladký* (Historický ústav AV ČR, Brno), jenž názorně vyložil migrační proudy, které směřovaly od 16. či 17. století z geografického prostoru Balkánu do stře-doevropských zemí, tedy především na území dnešního Rakouska, České a Slovenské republiky a Německa. Hlavní pozornost věnoval L. Hladký migračním pohybům z Balkánu v 19.–21. století. A právě dokonalá znalost historického vývoje podle něj (a přesvědčivě to dokázal) může osvětlit i řadu politických či sociálních problémů, které provázejí soužití migrantů z oblasti Balkánu s obyvateli stře-doevropských zemí v současnosti, včetně například toho, proč Němci a Rakušané přijímají muslimské migranty snáze než obyvatelé stře-doevropských postko-munistických zemí. Po tomto velmi dobře zvoleném úvodním referátu představila *Barbora Navrátilová Machová* (FF MU, Brno) problematiku budování etnické a národní identity v severní Makedonii. V první části svého příspěvku se věnovala historickému vývoji tohoto multietnického státu, respektive geografického prostoru, na kterém se rozkládá, ve druhé se pak zaměřila na základě svých terénních výzkumů na současnost a mimo jiné na procesy vytváření národního mýtu makedonskými elitami, na nějž působí i řada konfliktů se sousedními státy či případně jinoetnickými obyvateli v rámci vlastního státu. Vytváření transnacionálních komunit a výzkum koetnické (či etnicky privilegované) migrace se

staly hlavním tématem referátu *Sanji Žlatanović* a *Juraje Marušiaaka* (SANU Bělehrad a SAV Bratislava). Migraci vojvodinských Slováků na Slovensko, která probíhala ve dvou velkých vlnách od 90. let 20. století, zasadili do širšího sociálního, politického a ekonomického kontextu a zabývali se analýzou jejích dopadů nejen v Srbsku, ale i na Slovensku, přičemž zdůraznili nutnost zohlednit při výzkumech migrace a následné integrace vojvodinských Slováků jejich vztahy k dalším dvěma skupinám, a to k Srbům ve Vojvodině a Slovákům na Slovensku. Ve stejném geografickém prostoru a u stejné skupiny obyvatel, tedy u Slováků ve Vojvodině, zůstal ve svém referátu i *Ján Botík* (emeritní profesor, FF UK, Bratislava), který se podrobně a s velkou erudicí věnoval každodennosti obyvatel hraničářské osady Stará Pazova. Upozornil především na vliv hraničářského statusu, který utvářel život a kulturu obyvatel dané obce. Dalším příspěvkem byl referát *Jaroslava Čukana* a *Mariána Žabenského* (FF Univerzita Konštantína Filozofa v Nitře), kteří seznámili účastníky konference s projektem, v němž se věnovali historii německého obyvatelstva v okolí Nitranskeho Pravna, jehož osídlení souviselo se středověkým dobýváním drahých kovů. Popis historie německé komunity zakončili tím, že v současnosti je v „bodu smrti“ kvůli asimilaci do slovenské společnosti. Poslední v daném bloku vystoupil *Karel Altman* (Etnologický ústav AV

ČR, Brno), jenž se zabýval vztahy českých a slovenských trampů, které především v souvislosti s rozdělením Československa v roce 1993 nabýly až demonstrativního charakteru (ve smyslu česko-slovenské vzájemnosti, přátelství).

Druhý blok byl věnován interetnickým vztahům v rámci České republiky. Nejdříve vystoupila *Jana Nosková* (Etnologický ústav AV ČR, Brno), která se zabývala česko-německým soužitím v meziválečném a válečném Brně, přičemž analyzovala autobiografické prameny, věnovala se problematice osobní a kolektivní paměti ve spojení s politikami vzpomínání a vytvářením paměťových diskursů. *Miroslav Válka* (FF MU, Brno) se v historickém náčrtu věnoval tzv. moravským Chorvatům, tedy obyvatelstvu chorvatského původu, které v rámci migračních pohybů osídlilo v 16. století několik obcí na jižní Moravě. Popsal jejich historii a kulturu do dnešních dnů, kdy dochází k snahám o revitalizaci etnického povědomí. *Jana Poláková* (Moravské zemské muzeum, Brno) pak seznámila účastníky konference se svými výzkumy řecké menšiny v České republice, kdy migraci Řeků do Československa představila jako státem řízenou migraci po 2. světové válce.

Třetí blok byl aktuálně věnován výzkumům na Ukrajině a v Polsku. Dvě ukrajinské kolegyně z Národní univerzity Tarase Ševčenka v Kyjevě přijaly účast na konferenci online. Obě představily své aktuální

výzkumy. *Nataliia Kuzina* se věnovala migraci vzdělaných mladých lidí z Ukrajiny po vypuknutí války, zkoumala jejich vyrovnávání se s danou situací, adaptaci v místě emigrace, které srovnávala s dřívějšími zjištěními z výzkumů mezi ukrajinskými ekonomickými migranty. *Nataliia Teres* se zaměřila na problematiku ruského obyvatelstva na území Ukrajiny. Nejdříve hovořila o rusifikační politice SSSR, věnovala se ale i současné situaci a postojům etnicky ruského obyvatelstva k válce na Ukrajině, včetně jeho identifikace s ukrajinským státem. *Monika Tošnerová* (FF ZČU, Plzeň) ve velmi živém referátu ukázala, jakým výzvám musí čelit antropolog, když naplánuje výzkum na téma ukrajinská kolektivní identita na východě Ukrajiny na rok 2022 – tedy na dobu, kdy mu výzkumný terén uzavře válečný konflikt. Právě peripetie, změny v naplánovaném projektu, jejich reflexe badatelkou, nové promyšlení původních výzkumných otázek tvořily hlavní osu zajímavého referátu. Na závěr třetího bloku vystoupily tři polské badatelky – *Małgorzata Michalska* (FF Univerzita Vratislav) srovnávala podmínky migrace pro Poláky, kteří byli donuceni odejít z východu Polska na západ Polska po 2. světové válce v rámci posunu polských hranic, a Ukrajince, kteří odešli po vypuknutí války na Ukrajině do Polska. *Ewa Banasiewicz-Osowska* (FF Univerzita Vratislav) se věnovala autobiografickým svědectvím o migraci židovského obyva-

telstva po 2. světové válce ze Sovětského svazu do Polska. A konečně *Joanna Maurer* (FF MU, Brno) hovořila o stárnutí a migračních praktikách na příkladu Poláků a Čechů migrujících po roce 2004.

Konference tematicky představila multietnickou střední, jihovýchodní i východní Evropu jak v historické, tak současné perspektivě. Nutno říci, že většina přednášejících prezentovala výsledky svých **dlouhodobých** výzkumů, přičemž některé z nich existují v **podobě publikačních** výstupů. Tento přístup však nemusíme vidět negativně, neboť konference se účastnili i studenti a studentky z brněnského Ústavu evropské etnologie, kteří/které tak dostali možnost nahlédnout do činnosti etnologů a etnoložek, které znají z akademického prostředí. Teoretické a metodologické přístupy ke zpracování jednotlivých témat byly různorodé, což pro studenty

a studentky bylo opět přínosné, i když třeba říci, že některé referáty zůstaly na úrovni popisu, historického přehledu dané problematiky. Konferenci podle mého názoru poněkud znesnadňovala komunikace ve čtyřech jazycích (vedle češtiny a všeobecně srozumitelné slovenštiny to byla ukrajinština a polština). Především v případě polských badatelek, které bohužel neposkytly ke svému referátu v **polštině ani anglickou** prezentaci či resumé, to bylo vidět na diskusi, kdy se dotazovaly víceméně jen osoby schopné polsky rozumět, které však tvořily v publiku menšinu. Diskuse k ostatním příspěvkům byly vesměs živé, ocenit je nutno i doprovodný program, při kterém si účastnice a účastníci konference měli možnost prohlédnout nově otevřenou stálou expozici v Etnografickém ústavu Moravského zemského muzea, kterou je zasvěceně provedla PhDr. Hana Dvořáková.

Jana Nosková (EÚ AV ČR, v. v. i., detašované pracoviště Brno)